

Sammanställning av övergripande enkätresultat från projektet Sol i Gemenskap

Anna Bergek

INSTITUTIONEN FÖR TENIKENS EKONOMI OCH ORGANISATION
Avdelningen för miljösystemanalys

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Göteborg 2022

www.chalmers.se

1. Bakgrund

1.1. Om projektet

Projektet *Sol i gemenskap: deltagande, organisation och regelverk (SiG)* genomförs av en projektgrupp som består av forskare från Chalmers tekniska högskola och Lunds universitet och finansieras av Energimyndigheten. Det syftar till att undersöka hur deltagande, organisation och regelverk påverkar villkoren för solgemenskaper i Sverige, samt vilka individer som väljer att investera och delta i dem.

För mer information, kontakta Anna Bergek (anna.berge@chalmers.se) eller Jenny Palm (jenny.palm@iiiee.lu.se).

1.2. Om enkäten och respondenterna

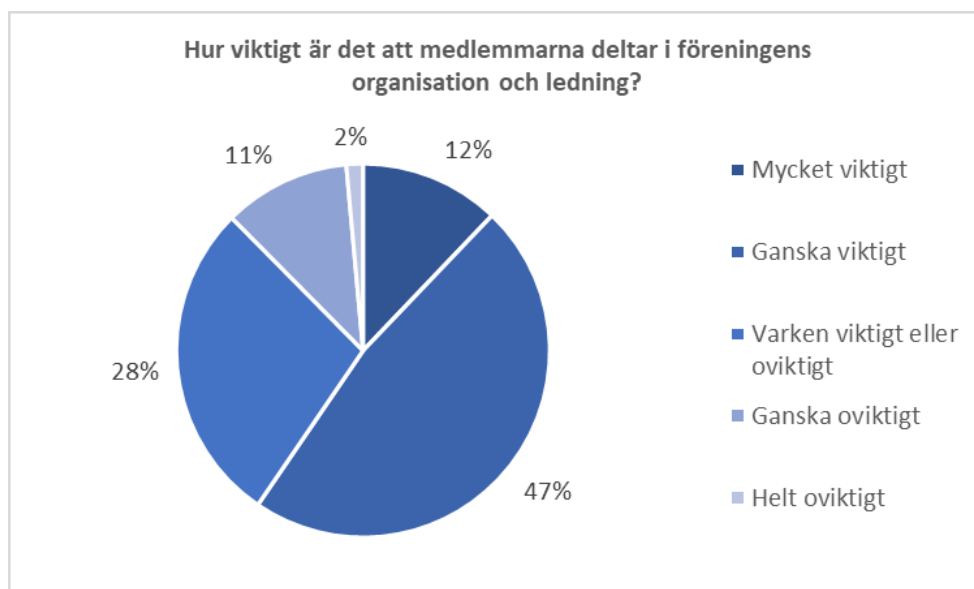
Enkäten skickades ut till tre svenska solföreningar. Totalt inkom 398 svar, vilket motsvarar en svarsfrekvens på ungefär 51%. Enkäten innehöll frågor om medlemmarnas eget deltagande i solföreningen samt frågor om hur den ideala solföreningen skulle se ut enligt dem. Vi ställde även frågor om medlemmarna och deras hushåll, men svaren på de frågorna redovisas inte här.

2. Enkätresultat

I den här rapporten redovisas resultaten från alla enkätsvar tillsammans, dvs. vi särredovisar inte svaren för respektive förening. Enkätresultaten redovisas under sex områden som enligt tidigare forskning är viktiga för sol- och energigemenskaper: deltagande och involvering, organisation, ekonomisk modell, lokal anknytning och social samvaro.

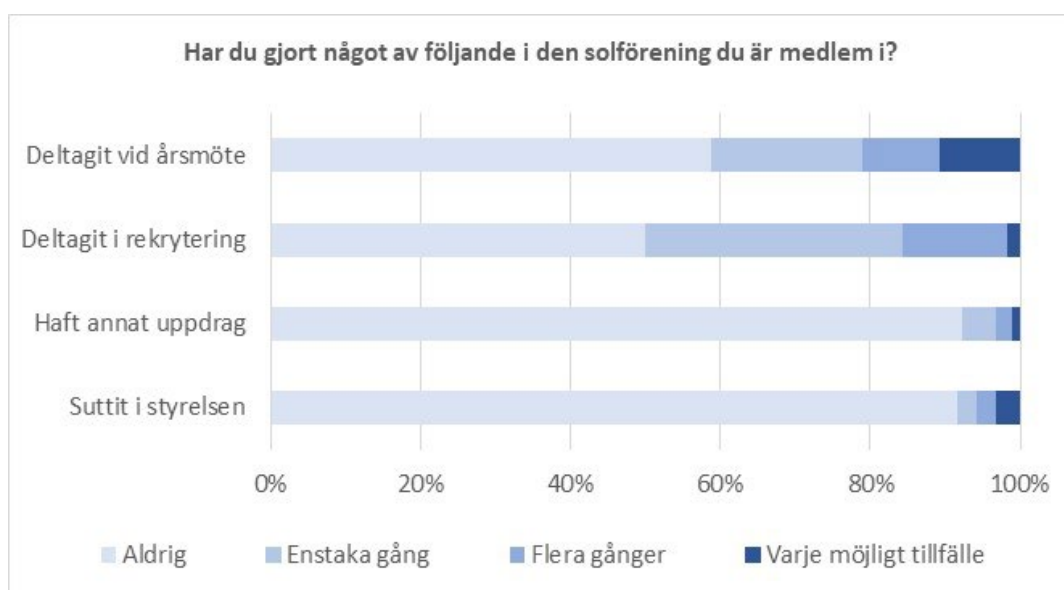
2.1. Deltagande och involvering

En majoritet av respondenterna tycker att det är viktigt eller mycket viktigt att medlemmarna deltar i föreningens organisation och ledning, till exempel genom styrelse- eller kommittéarbete (se figur 1).

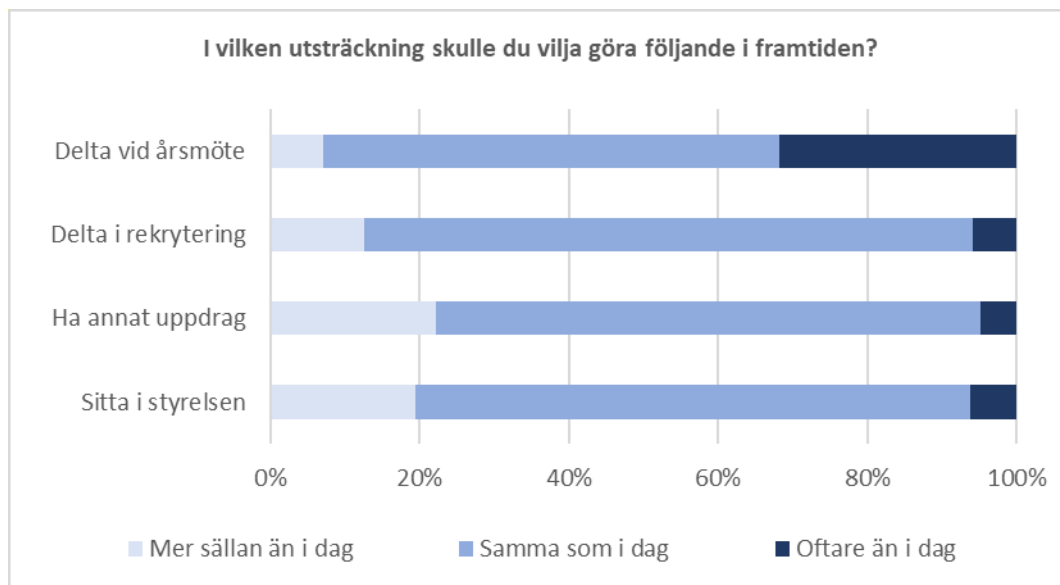

Figur 1: Sammanställning av svar angående vikten av deltagande i föreningens ledning och organisation

Samtidigt är det ganska få av respondenterna som har deltagit aktivt i föreningens ledning och organisation (se figur 2), och de flesta vill heller inte delta oftare i framtiden förutom när det gäller årsmöten (se figur 3). Ungefär 10% har någon gång suttit i föreningens styrelse (som ordförande, ordinarie ledamot eller suppleant) eller haft annat uppdrag i föreningen (t.ex. organiserat möten och aktiviteter eller informerat medlemmarna). En stor majoritet vill inte ta på sig sådana uppdrag i högre utsträckning i framtiden – snarare tvärtom. Över 40% av respondenterna har deltagit i någon form av rekryteringsaktiviteter, men även här är intresset för ett utökat deltagande svalt. Mer än hälften av respondenterna har aldrig deltagit i föreningens årsmöte eller motsvarande, men omkring 30% skulle dock vilja delta oftare framöver.

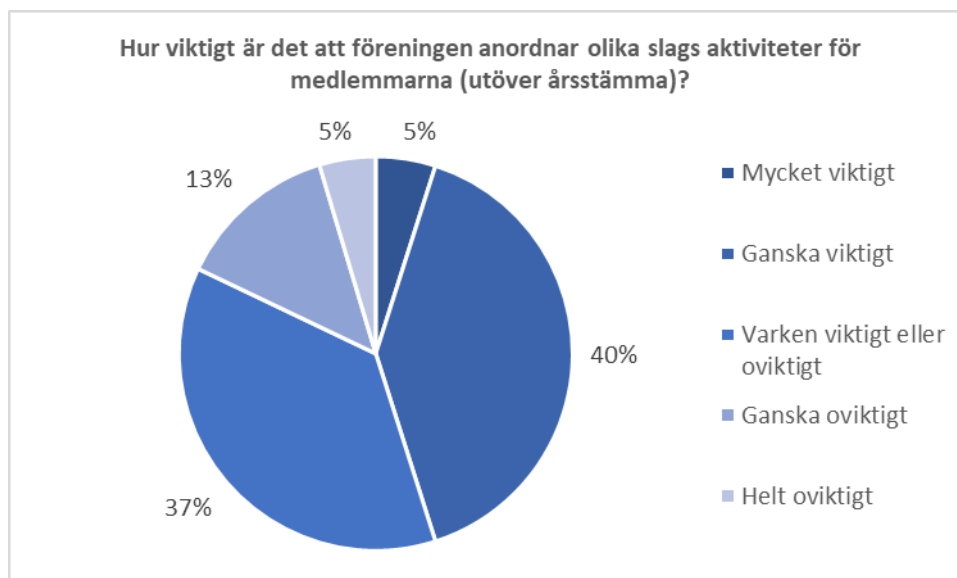

Figur 2: Sammanställning av svar angående eget deltagande i föreningens ledning och organisation

Figur 3: Sammanställning av svar angående framtida deltagande i föreningens ledning och organisation

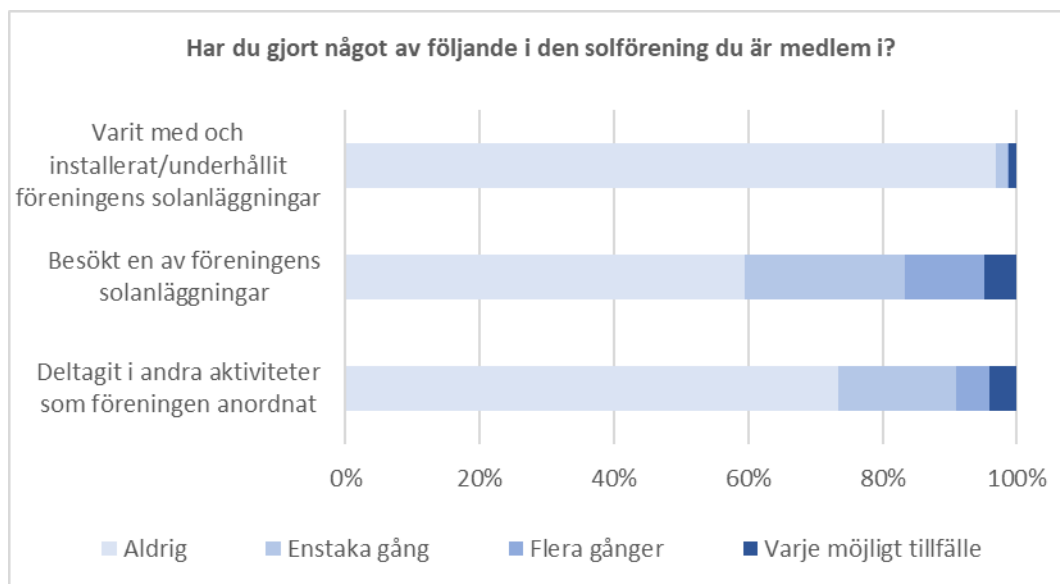
Knappt hälften av respondenterna tycker att det är viktigt att föreningen anordnar olika slags aktiviteter för medlemmarna utöver det obligatoriska årsmötet (se figur 4). Respondenterna verkar också i huvudsak anse att deras förening har anordnat besök vid föreningens solanläggning(ar), arrangerat andra aktiviteter som till exempel seminarier och studiebesök samt erbjudit medlemmarna en möjlighet att vara med och installera eller underhålla solanläggningen (t.ex. klippa gräs).

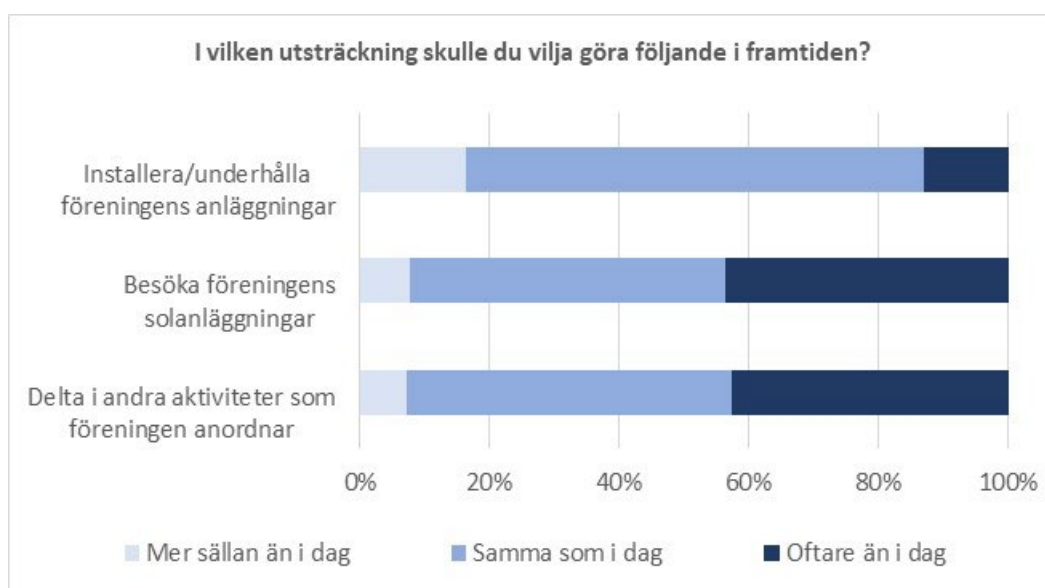
Figur 4: Sammanställning av svar angående vikten av att organisera aktiviteter för medlemmarna

Deltagandet verkar dock hittills inte ha varit särskilt stort. Även om omkring 40% av respondenterna har besökt någon av föreningens solanläggningar har en stor majoritet aldrig deltagit några andra

aktiviteter eller engagerat sig i anläggningens installation eller underhåll (se figur 5). Drygt 40% skulle dock vilja delta oftare i t.ex. seminarier och studiebesök eller besök vid anläggningen (se figur 6).

Figur 5: Sammanställning av svar angående eget deltagande i olika slags aktiviteter

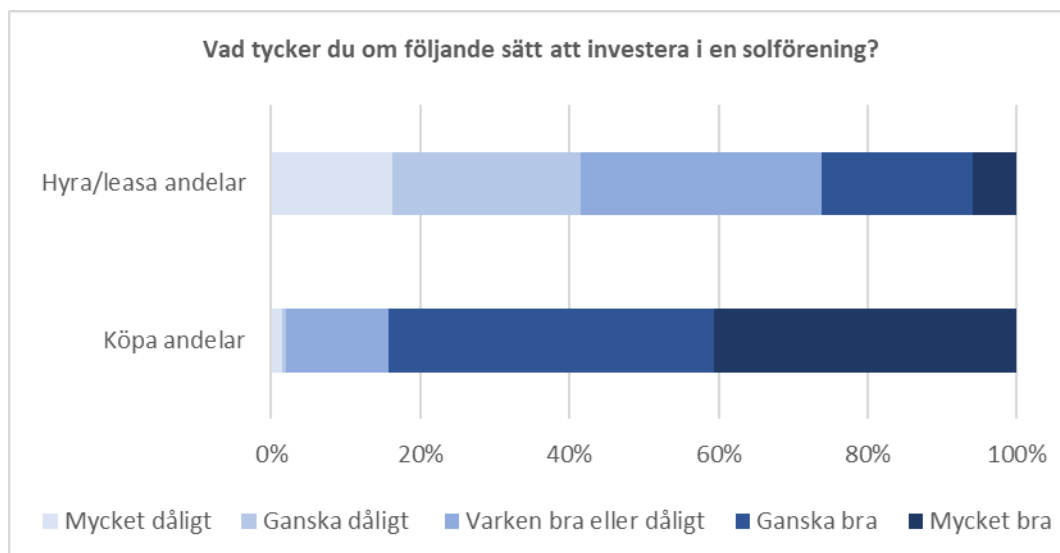
Figur 6: Sammanställning av svar angående framtida eget deltagande i olika slags aktiviteter.

2.2. Organisation

Området organisation kan delas upp i delområdena ägande & finansiering samt beslutsfattande.

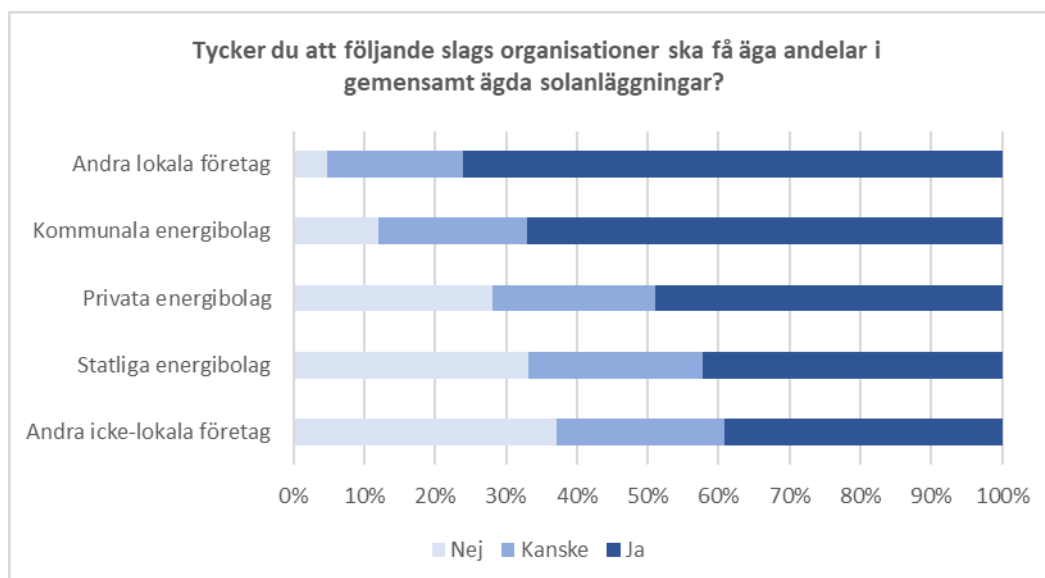
2.2.1. Ägande och finansiering

Internationellt sett finns två modeller för hur privatpersoner kan vara med och investera i en solanläggning. Den modell som är vanligast i Sverige är att en ekonomisk förening äger anläggningen och att medlemmarna betalar en engångsinsats som motsvarar ett visst antal andelar i föreningen och/eller en specifik solanläggning. Den andra modellen är att anläggningen ägs av ett företag som hyr ut andelar (eller specifika solpaneler) i en anläggning till privatpersoner. I enkäten fick respondenterna ange om de tyckte att de två modellerna var bra eller dåliga alternativ. Som framgår av figur 7 föredrar respondenterna ”köpa-modellen”. Över 80% av respondenterna tycker att den är en bra eller mycket bra modell (att jämföra med ca 25% för ”hyra-modellen”) och bara 2% tycker att den är dålig eller mycket dålig (att jämföra med drygt 40% för ”hyra-modellen”).

Figur 7: Sammanställning av svar angående olika modeller för finansiering och ägande av en solanläggning

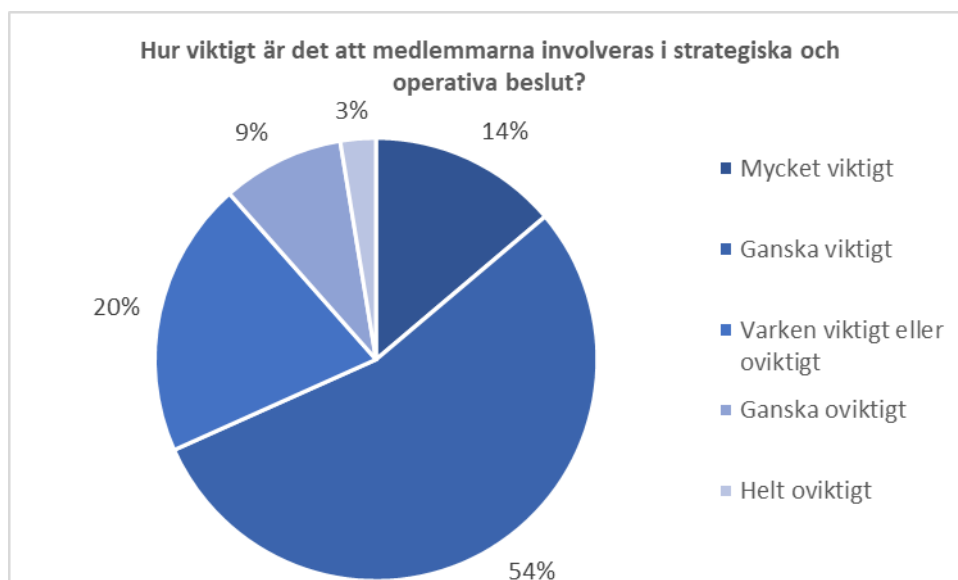
Vi frågade även respondenterna om de tyckte att olika slags företag kunde få äga andelar i en gemensamt ägd solanläggning. Figur 8 visar att det generellt sett finns en ganska stor acceptans för alla slags företag, även om kommunala energibolag och andra lokala företag är de som har mest stöd. I fritextkommentarerna framkommer flera olika anledning till att acceptera respektive inte acceptera (vissa) företag som delägare. De som accepterar alla slags företag tycker att det är viktigt att främja solutbyggnaden och få fler att investera och bli delaktiga, medan de som inte accepterar några företag alls menar att grundidén med gemensamt ägda anläggningar är att ge privatpersoner möjlighet att äga solelproduktion på sina egna villkor. Vissa vill inte se statliga och kommunala energibolag som delägare eftersom de är politiskt styrda, medan andra tycker att statliga och privata energibolag borde kunna bygga och driva solanläggningar i egen regi. Slutligen finns två grupper av respondenter som betonar den lokala förankringen – en som accepterar kommunala energibolag och andra lokala företag men inga andra och en som accepterar alla företag utom icke-lokala (särskilt utländska).

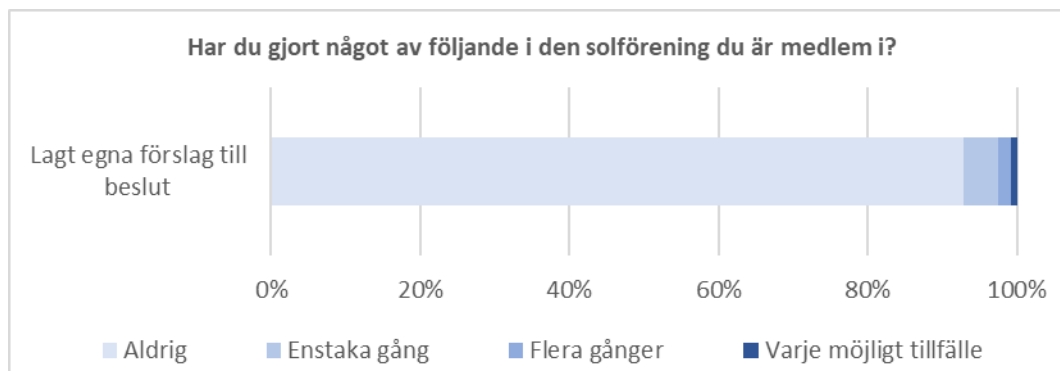
Figur 8: Sammanställning av svar angående olika slags företag som delägare

2.2.2. Beslutsfattande

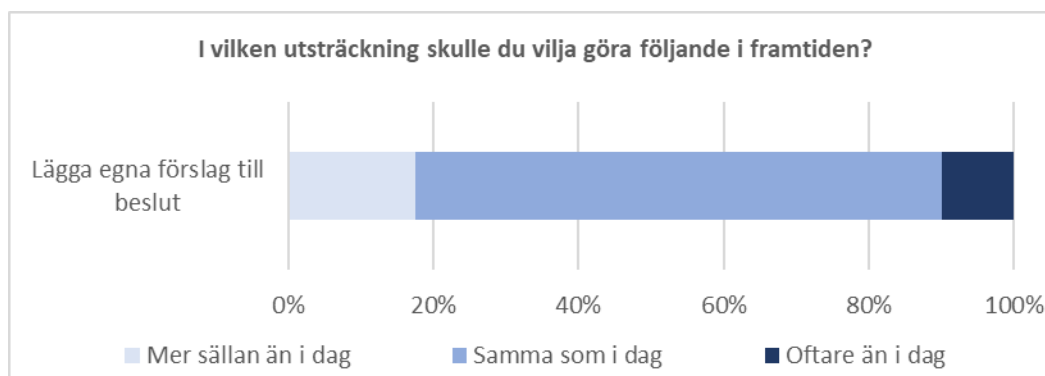
En stor majoritet av respondenterna anser att det är viktigt att medlemmarna involveras i strategiska och operativa beslut (se figur 9). Samtidigt är det färre än 10% som någonsin har lagt egna förslag till beslut (t.ex. om nya investeringar, medlemsvillkor eller avtal med elbolag) och färre än 10% skulle vilja göra det oftare i framtiden (se figur 10 och figur 11).

Figur 9: Sammanställning av svar angående medlemmarnas involvering i beslutsfattande

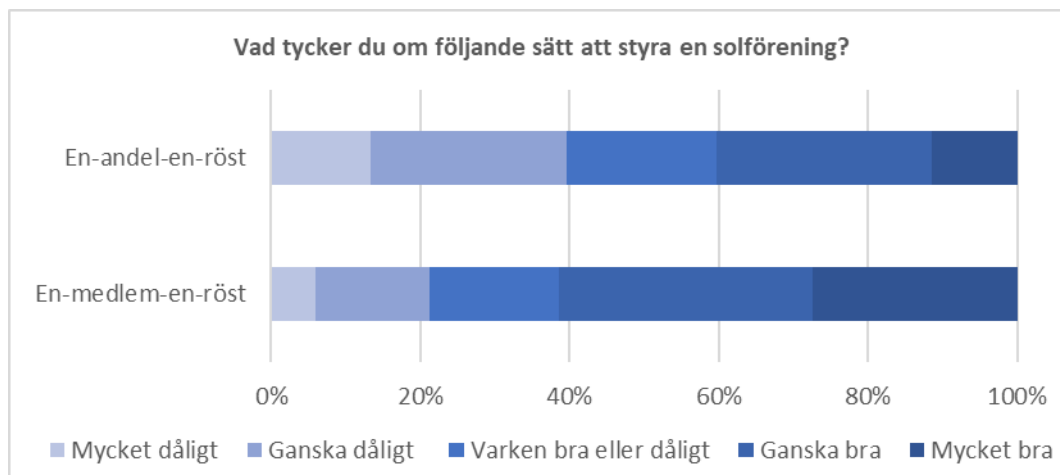
Figur 10: Sammanställning av svar angående egen involvering i beslutsfattande

Figur 11: Sammanställning av svar angående egen framtida involvering i beslutsfattande

Det finns även olika modeller för styrning och beslutsfattande i andelsägda solföreningar. De två huvudprinciper som beskrivs i litteraturen är att man antingen låter varje medlem få en röst (så att alla har lika mycket att säga till om oavsett hur många andelar de äger) eller låter varje andel vara värd en röst (så att man får mer att säga till om ju fler andelar man äger).

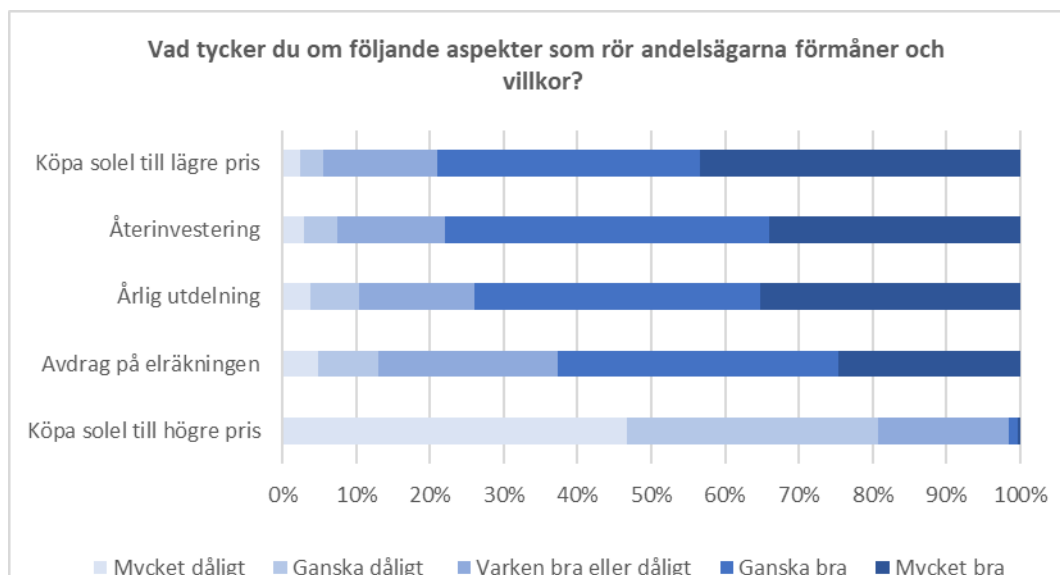
Respondenterna föredrar modellen där varje medlem har en röst, som drygt 60% tycker är en bra eller mycket bra modell och endast ca 20% tycker är en dålig eller mycket dålig modell (se figur 12). Även modellen med en röst per andel har dock visst stöd, men ungefär lika många tycker att den modellen är ganska eller mycket dålig som tycker att den är ganska eller mycket bra (ca 40%).

Figur 12: Sammanställning av svar angående egen framtida involvering i beslutsfattande

2.3. Ekonomisk modell

I såväl Sverige som utomlands finns det olika sätt att fördela vinsten från en solanläggning och därmed också olika sätt för medlemmarna (och ev. andra intressenter) att dra nytta av och få förmåner från den el som produceras i anläggningen. I enkäten bad vi respondenterna att ta ställning till fem olika ekonomiska modeller: (1) medlemmarna får köpa solel från anläggningen till ett lägre pris än det vanliga elpriset, (2) medlemmarna får köpa solel till ett något högre pris än det vanliga elpriset, (3) medlemmarna får ett avdrag på elräkningen varje månad, (4) medlemmarna får en utdelning en gång per år och (5) eventuell vinst sparas i föreningen för att återinvesteras i nya anläggningar.

Figur 13: Sammanställning av svar angående olika ekonomiska modeller

Figur 13 ovan visar att respondenterna tycker ungefär lika bra om alla modeller utom alternativ 2 (köpa solel till högre pris) som är en vanlig modell till exempel i USA men som beskrivs som en

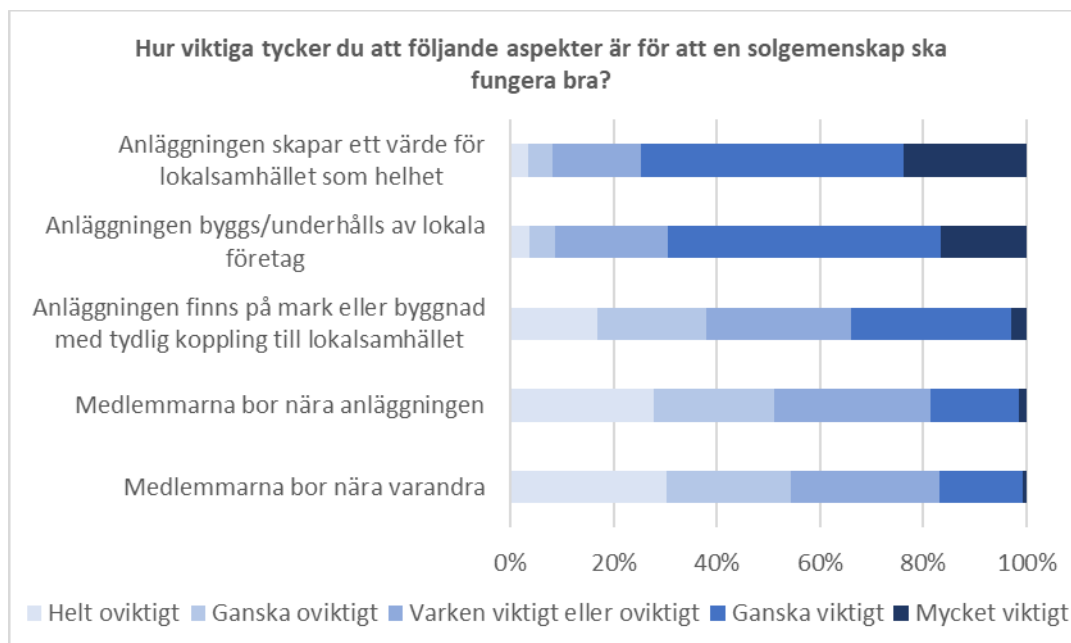
ganska eller mycket dålig modell av över 80% av respondenterna. Det är också intressant att notera att återinvestering anses vara en ungefär lika bra modell som att få köpa solel till ett rabatterat pris; nästan 80% av respondenterna tycker att de två modellerna är ganska eller mycket bra och klart mindre än 10% tycker att de är ganska eller mycket dåliga.

2.4. Lokal förankring

I litteraturen menar många att det är viktigt att en sol- eller energigemenskap har en tydlig koppling till en viss plats och är väl förankrad i det lokalsamhälle där anläggningen finns.

Respondenterna tycker inte att det är så viktigt att medlemmarna bor nära varandra (på samma ort eller motsvarande) eller att de bor nära någon av föreningens solanläggningar (se figur 14). Samtidigt verkar det som om de flesta bor i närområdet (även om vi inte hunnit analysera informationen om postnummer fullt ut än). Betydligt fler tycker att det är viktigt att solanläggningen finns på en markyta eller byggnad som har tydlig koppling till lokalsamhället (t.ex. en skola eller kommunal mark), men det är ungefär lika många som inte tycker att det är viktigt.

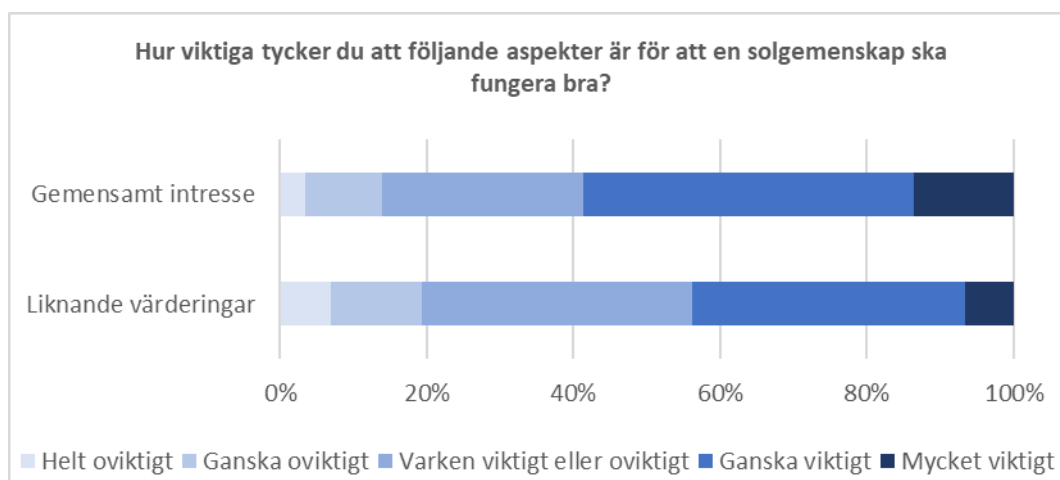
De lokala aspekter som verkar vara viktigast är i stället dels att solanläggningen skapar ett värde för lokalsamhället som helhet (75% viktigt mot 8% oviktigt), dels att solanläggningen byggs och/eller underhålls av lokala företag (69% viktigt mot 9% oviktigt). Det är dock oklart i vilken utsträckning de tre föreningarna uppfyller dessa ideal. Här kan vi också påminna om den positiva attityden till lokala företag som andelsägare (se avsnitt 2.2.1).

Figur 14: Sammanställning av svar angående lokal förankring

2.5. Intressen och värderingar

I litteraturen menar vissa att sol- och energigemenskaper fungerar bättre om medlemmarna har liknande värderingar samt delar ett gemensamt intresse som gör att de engagerar sig i gemenskapen. Som visas i figur 15 håller respondenterna till stor del med om detta; ca 60% anser att det är ganska eller mycket viktigt att ha ett gemensamt intresse och drygt 40% tycker att det är viktigt eller mycket viktigt att man har liknande värderingar. Enkäten innehöll inte några frågor som direkt handlade om intressen och värderingar, men vi ställde några frågor som indirekt berör intressen i form av (1) motiv att bli medlem i en solförening och/eller köpa andelar i en solanläggning via en förening samt (2) annat engagemang i solet eller annan förnybar el.

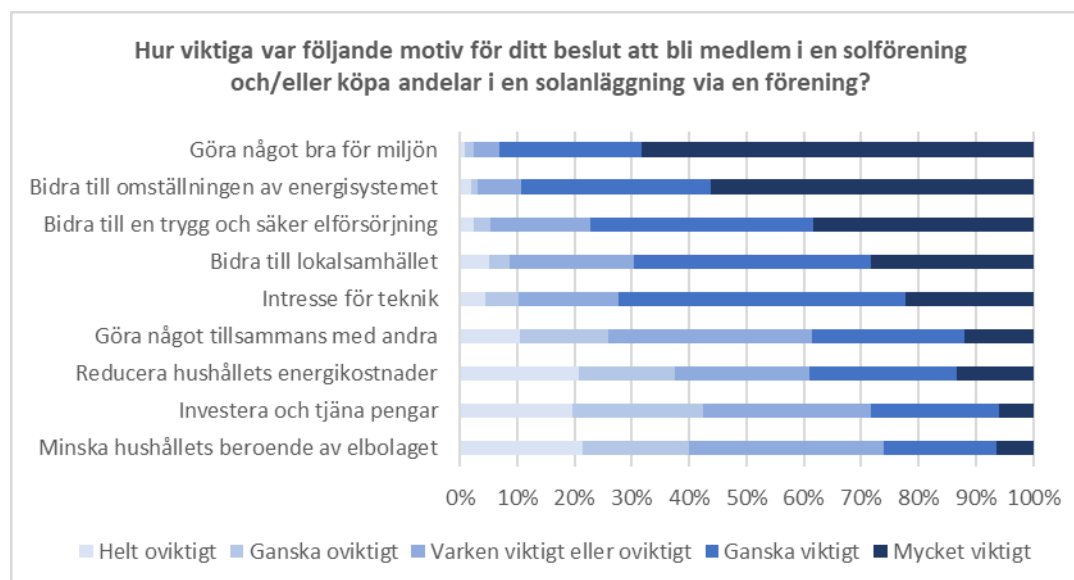

Figur 15: Sammanställning av svar angående intressen och värderingar

2.5.1. Motiv

De viktigaste motiven att engagera sig i andelsägd sol är enligt respondenterna att göra något bra för miljön (medelvärde: 4,6 av 5), bidra till omställningen av energisystemet (medel: 4,4) och att bidra till en trygg och säker elförsörjning (medel: 4,1). De minst viktiga motiven av dem man fick ta ställning till är att minsta hushållets beroende av elbolaget (medel: 2,7), investera och tjäna pengar (2,7) samt reducera hushållets elkostnader (2,9).¹ Figur 16 visar fördelningen av svar för respektive motiv. Där syns dels att de motiv som är ganska eller mycket viktiga för en stor andel respondenter inte ses som oviktiga av särskilt många, medan de motiv som i genomsnitt anses vara minst viktiga ändå upplevs som ganska och mycket viktiga av en relativt stor andel respondenter.

¹ Observera att frågan var ställd så att den handlade om hur viktiga olika motiv var för beslutet att bli medlem i en solförening och/eller köpa andelar i en solanläggning via en förening. Det beslutet togs i de flesta fall förmodligen för flera år sedan. Om frågan hade ställts till dem som blivit medlemmar under det senaste året hade troligen "att reducera energikostnaderna" framstått som ett betydligt viktigare motiv.

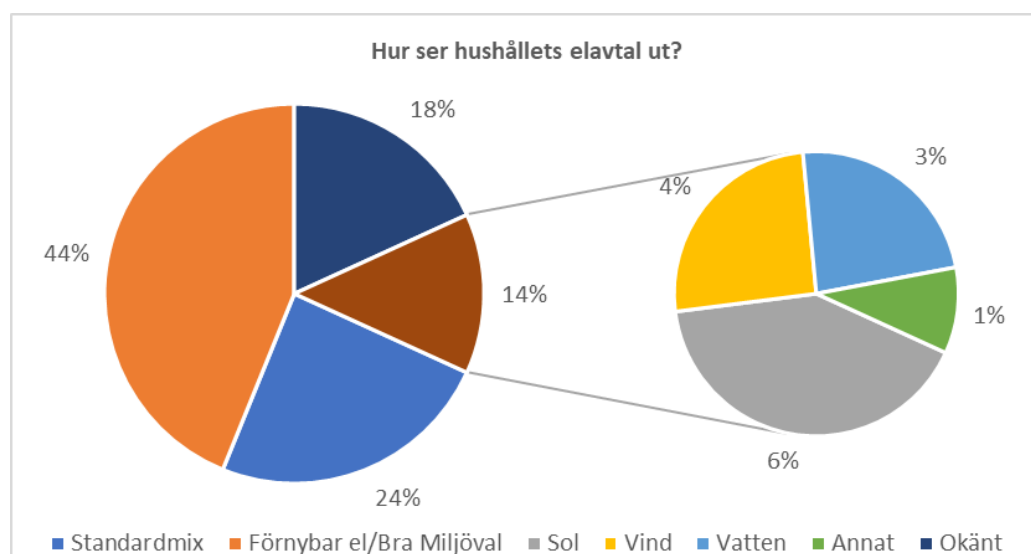
Figur 16: Sammanställning av svar angående motiv (högst medelvärde överst)

2.5.2. Annat engagemang i solel och förnybar el

Drygt 25% av respondenterna anger att de förutom sina solandelar också har en egen solanläggning på bostads- eller fritidshus eller dylikt. Det är intressant eftersom gemensamt ägd sol ofta antas vara ett alternativ till eget ägande.

Ungefär 6% av respondenterna har ett elkontrakt med enbart solel (se figur 17). Ytterligare ca 10% har ett elkontrakt med en annan specificerad, oftast förnybar energikälla. Av dem som anger att de inte har ett sådant kontrakt köper merparten förnybar el och/eller el som är certifierad som Bra Miljöval.

Sammantaget tyder detta på att intresset för gemensamt ägd solelproduktion bottnar i ett generellt intresse för solenergi och förnybar energi mer generellt.

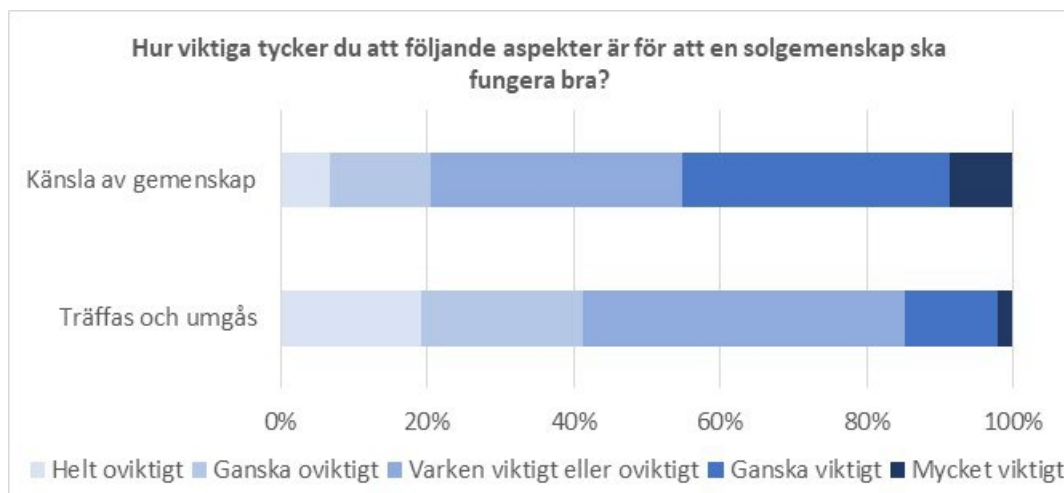

Figur 17: Sammanställning av svar angående hushålllets elavtal

2.6. Sociala aspekter

Det sista området handlar om sociala aspekter, där litteraturen menar att en sol- eller energigemenskap kan handla om att umgås och känna en känsla av social gemenskap snarare än om att ha gemensamma intressen och värderingar, en anknytning till samma plats eller något annat.

Enligt respondenterna är det relativt viktigt med en känsla av gemenskap: drygt 40% tycker att det är ganska eller mycket viktigt medan ca 20% tycker att det är ganska eller helt oviktigt (se figur 18). Respondenterna verkar dock inte tycka att det är särskilt viktigt att träffas och umgås med varandra. Det stämmer väl överens med de resultat som presenterades i avsnitt 2.1 om deltagande och involvering, där det konstaterades att de flesta respondenter inte hade deltagit i årsmöten eller andra aktiviteter som anordnats av föreningen. Att göra något tillsammans med andra var heller inte ett särskilt viktigt motiv för att bli medlem i en solförening och/eller köpa andelar i en solanläggning via en förening (se avsnitt 2.5.1).

Figur 18: Sammanställning av svar angående sociala aspekter

3. Sammanfattning

- Deltagande och involvering
 - En stor majoritet anser att det är viktigt att medlemmarna deltar i organisation och ledning, men de allra flesta har aldrig engagerat sig i styrelsen eller haft andra uppdrag och få vill göra det oftare i framtiden.
 - En stor majoritet anser att det är viktigt att föreningen arrangerar olika aktiviteter för medlemmarna, men de allra flesta har varken deltagit i årsmöte eller andra aktiviteter. Ganska många skulle dock vilja delta oftare framöver.
- Organisation
 - *Ägande och finansiering:* De flesta föredrar en modell där man köper andelar snarare än hyr/leasar andelar. Det finns en stor acceptans för att låta (särskilt lokala) företag äga andelar i gemensamt ägda solanläggningar.

- *Beslutsfattande:* En majoritet tycker att det är viktigt att medlemmarna involveras i strategiska och operativa beslut, men nästan ingen har någonsin lagt egna förslag till beslut och få vill göra det oftare i framtiden. Fler tycker att varje medlem ska ha en röst än att varje andel ska ge en röst.
- Ekonomisk modell
 - Det finns en acceptans för flera olika ekonomiska modeller. Att få köpa el till rabatterat pris är tillsammans med återinvestering av vinster i nya solanläggningar de två mest populära modellerna.
 - En stor majoritet tycker att det är viktigt att solanläggningen inte bara gynnar medlemmarna utan även skapar ett värde för lokalsamhället.
- Lokal förankring
 - De flesta tycker varken att det är viktigt att medlemmarna bor nära varandra eller nära anläggningen.
 - En stor majoritet anser att det är viktigt att anläggningen byggs/underhålls av lokala företag och det finns även en stor acceptans för att låta företag med lokal anknytning vara andelsägare.
- Intressen och värderingar
 - En dryg majoritet anser att det är viktigt att medlemmarna har ett gemensamt intresse och en knapp minoritet att det är viktigt att de har liknande värderingar.
 - De viktigaste motiven att bli medlem och/eller köpa andelar är miljö- och energirelaterade, medan ekonomiska motiv är minst viktiga.
 - Medlemmarna delar ett intresse för förnybar energi och solenergi: drygt 25% har en egen solanläggning, 6% har ett solelavtal och nästan 60% köper förnybar eller miljömärkt el.
- Social samvaro
 - En knapp minoritet anser att det är viktigt att föreningen skapar en känsla av gemenskap, men samtidigt anser en klar majoritet att det är oviktigt att träffas och umgås med varandra.
 - Att göra något tillsammans med andra är inte ett viktigt motiv att bli medlem och de flesta har aldrig deltagit i årsmöte eller andra (sociala) aktiviteter.